

20. *Отчет за 2008 г.* Лиги потребителей Казахстана [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://potrebitel.kz/static/za_2008_year.html.

21. *Інформація* за даними, викладеними на сайті Єдиного державного реєстру судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Search>.

22. *The European Consumer Centres Network (ECC-Net)*

In this paper the author studied the features of alternative methods of resolving disputes involving consumers under the laws of Ukraine and the European Union, outlines the practical application of such methods in the world, and how their implementation in Ukraine.

Исследованы особенности альтернативных способов разрешения споров с участием потребителей по законодательству Украины и Европейского Союза, очерчена практика применения таких способов в мире, а также пути их внедрения в Украине.

ПОСТНАТАТИВНІ ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Посикалюк О. О.,

молодший науковий співробітник відділу міжнародного приватного права і порівняльного правознавства НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

Статтю присвячено порівняльно-правовому дослідженню посттанативного захисту особистих немайнових прав фізичних осіб. Охарактеризовано особливості посттанативних особистих немайнових прав фізичних осіб у праві Франції, Німеччини, США та Великої Британії. Проаналізовано наукові підходи щодо визначення темпоральних рамок посттанативного захисту особистих немайнових прав фізичних осіб.

Ключові слова: особисті немайнові права фізичних осіб, посттанативний захист, порівняльне цивільне право, цивільне право Французької Республіки, цивільне право Федеративної Республіки Німеччини, право Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, право Сполучених Штатів Америки.

Особисті немайнові права в силу своєї особистісності припиняються зі смертю особи-носія та не допускають правонаступництва, як сингулярного, так і універсального. Разом з тим після смерті фізичної особи, з одного боку, залишається ціла низка об'єктів, пов'язаних з її особистістю: особисті папери, фото, відео, аудіо та інші форми відображення особистості, пам'ять про померлого в окремих осіб та суспільства в цілому; з іншого боку, у певного кола суб'єктів, зокрема у близьких родичів померлого, виникає інтерес щодо зберігання, відтворення та використання таких об'єктів. Питання щодо визначення правового режиму таких об'єктів та можливості правового захисту вказаних інтересів вже ставали предметом наукового дослідження, нормативного закріплення та судового тлумачення як у вітчизняному праві, так і в інших системах приватного права.

Теоретичне підґрунтя нашого дослідження становлять праці науковців, присвячені посттанативному захисту особистих немайнових прав фізичних осіб, серед яких праці цивілістів радянського періоду (Л. О. Красавчикової, М. М. Малєїної, К. А. Флейшиц), вітчизняних науковців (Р. О. Стефанчука, В. І. Бобрика), так і здобутки іноземних науковців (Л. Брандейс, У. Проссер, С. Уоррен, А. Вестін, Х.-Й. Шрамм, Я. Шапп, Х. Беверлі-Сміт, А. Лаптер, Є. Ложай) та інші. Разом з тим необхідно вказати на відсутність порівняльно-правового дослідження посттанативного захисту особистих немайнових прав фізичних осіб.

Завданням дослідження є визначення сутності та особливості посттанативного захисту особистих немайнових прав фізичних осіб у праві Франції, Німеччини, США та Великої Британії.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/index_en.htm#joint.

23. *European Consumer Centre Network (ECC-Net) Annual Report* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/docs/ecc_annual_report_2008_en.pdf.

24. *Гуржеєва Н.* Захист невизначеного кола споживачів в ЄС та в Україні / Н. Гуржеєва. – К. : Спільнота споживачів та громадські об'єднання, 2009. – 106 с.

In this paper the author studied the features of alternative methods of resolving disputes involving consumers under the laws of Ukraine and the European Union, outlines the practical application of such methods in the world, and how their implementation in Ukraine.

Исследованы особенности альтернативных способов разрешения споров с участием потребителей по законодательству Украины и Европейского Союза, очерчена практика применения таких способов в мире, а также пути их внедрения в Украине.

ПОСТНАТАТИВНІ ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Посикалюк О. О.,

молодший науковий співробітник відділу міжнародного приватного права і порівняльного правознавства НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

Статтю присвячено порівняльно-правовому дослідженню посттанативного захисту особистих немайнових прав фізичних осіб. Охарактеризовано особливості посттанативних особистих немайнових прав фізичних осіб у праві Франції, Німеччини, США та Великої Британії. Проаналізовано наукові підходи щодо визначення темпоральних рамок посттанативного захисту особистих немайнових прав фізичних осіб.

Ключові слова: особисті немайнові права фізичних осіб, посттанативний захист, порівняльне цивільне право, цивільне право Французької Республіки, цивільне право Федеративної Республіки Німеччини, право Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, право Сполучених Штатів Америки.

У Франції загально визнаним є те, що родичі померлого можуть звернутися до суду з позовом про захист доброї пам'яті про померлого чи своїх почуттів, приміром, від поширення про померлого неправдивої інформації [1, с. 544]. Проте правова природа такої можливості родичів померлого не має однозначного розуміння та знаходить спроби свого пояснення з точки зору, принаймні, трьох концепцій: 1) одні автори стверджують, що в даному випадку має місце правонаступництво особливого виду; 2) окремі науковці пояснюють вказану можливість родичів померлого наявністю специфічних відносин представництва; 3) більшість науковців вважає, що зазначена можливість ґрунтується на окремому суб'єктивному цивільному праві родичів померлого – посттанативному особистому немайновому праві, яке спрямоване на захист їх особистісної сфери [2, с. 201–202]. На нашу думку, остання позиція є більш виправданою, оскільки перші дві мають серйозні методологічні неузгодженості. По-перше, особисті немайнові права, як вже було сказано, не допускають правонаступництва, оскільки в силу нерозривного зв'язку із особою-носієм припиняються зі смертю останньої. По-друге, відносини представництва передбачають обов'язкову наявність особи, яку представляють, але з моменту смерті фізичної особи припиняється її правосуб'єктність. Подібні висновки підтверджує й французька судова практика [3]. Таким чином, посттанативне особисте немайнове право характеризується тим, що виникає після та внаслідок смерті фізичної особи у її близьких родичів та спрямоване на захист доброї пам'яті померлого.

У Німеччині концепція посттанативних особистих немайнових прав (*postmortales Persönlichkeitsrecht*) набула достатнього розроблення. Німецька судова практика здійс-

нює посттанативний захист особистих немайнових прав протягом усієї генези їх нормативно-правового закріплення, ілюстрацією чого може слугувати справа Бісмарка, що згадувалась. Також необхідно враховувати, що інтереси з приводу вказаних вище об'єктів можуть мати як немайновий (збереження доброї пам'яті про померлого), так і майновий зміст (використання імені як торгової марки). Академічними прикладами в цьому контексті можуть вважатися два таких судових рішення. Зокрема, у справі про заборону публікації книги «Мефістофель», в якій під вигаданим ім'ям на основі реальних подій розповідається про життя відомого актора, який на час розгляду справи помер, до та під час нацистського панування. Федеральний Конституційний Суд зазначив, що положення ст. 1 та 2 Основного Закону охороняють гідність як таку, а тому повага до гідності людини повинна бути захищена навіть після її смерті [4]. Поряд з цим визнається потреба у захисті інтересів комерційного використання ознак особистості після смерті особи-носія. Так, Федеральний Верховний Суд задовольнив позов дочки та єдиної спадкоємиці Марлен Дітріх про компенсацію шкоди, завданої неправомочним використанням ознак особистості її матері в комерційних цілях, зазначивши при цьому, що елементи загального особистого немайнового права, які мають комерційну цінність, не перебувають у нерозривному зв'язку з особою-носієм, не припиняються з її смертю, а тому потребують правового захисту спадкоємцями померлої особи [5]. У теперішній час в Німеччині посттанативні особисті немайнові права охоплюють здійснення поховання, трансплантацію органів, дослідження причин смерті та їх таємницю, використання імені померлої особи в найменуванні юридичної особи тощо [6, с. 184]. Більше того, окремі посттанативні особисті немайнові права закріплюються на законодавчому рівні, наприклад, ст. 22 Закону про охорону творів мистецтва встановлює право родичів померлої особи надавати згоду на використання її зображення.

Хоча посттанативні права отримали своє відображення у законодавстві Німеччини та застосування у судовій практиці, їх методологічне підґрунтя залишається недостатньо визначеним. З цього приводу виділяють, принаймні, три підходи: посттанативні права пояснюються як суб'єктивні права родичів померлої особи; посттанативний захист особистих немайнових прав аргументується тим, що окремі з них не припиняються зі смертю особи-носія та переходять до її родичів; особисті немайнові права як такі припиняють своє існування в момент смерті особи-носія, а посттанативний захист особистості заснований на обов'язку держави забезпечувати охорону пам'яті про померлу особу [2, с. 127–128]. Кожен із зазначених поглядів має свою наукову цінність, але все ж таки найбільш виправданою видається позиція, відповідно до якої посттанативні права розуміються як суб'єктивні цивільні права.

Німецька цивілістика визначає такі характерні риси посттанативних особистих немайнових прав. По-перше, посттанативні права спрямовані на захист доброї пам'яті про померлу особу. При цьому потрібно вказати, що, незважаючи на те, що переважна більшість судових справ щодо посттанативного захисту пов'язана з особами, що були відомими у суспільстві, такий захист стосується будь-якої фізичної особи [6, с. 182]. По-друге, посттанативні особисті немайнові права своїм змістом охоплюють також мо-

жливність комерційного використання ознак особистості померлої особи. По-третє, посттанативні права характеризуються спеціальним суб'єктом. Наприклад, німецька правова думка виділяє три категорії таких суб'єктів: близькі родичі померлої особи, незалежно від того, чи виступають вони спадкоємцями останньої – можуть вимагати захисту від поширення про померлу особу неправдивих відомостей; спадкоємці померлої особи – до них в порядку спадкування переходять майнові вимоги, пов'язані із комерційним використанням ознак померлої особистості [7, с. 110]; інші особи, в тому числі юридичні, які мають охоронюваний законом інтерес щодо захисту спадщини та доброї імені померлої особи [8, с. 113–114]. В окремих випадках німецький законодавець чітко визначає перелік суб'єктів посттанативних прав, зокрема, ст. 22 Закону про охорону творів мистецтва до родичів, які мають право надавати згоду на використання зображення померлої особи, відносить іншого з подружжя, дітей, а у разі їх відсутності – батьків померлої особи. Разом з тим немає чітко визначеної черговості, в якій суб'єкти посттанативних прав можуть звертатися до суду, більше того, допустимим є об'єднання їх вимог чи виступ через спільного представника. По-четверте, у разі порушення посттанативних особистих немайнових прав можливим є застосування цивільно-правових способів захисту. Серед способів, спрямованих на попередження та припинення порушення права, слід назвати встановлення судом заборони на оприлюднення, публікацію чи подальше поширення неправдивої чи такої, що принижує репутацію, інформації. При застосуванні компенсаційно-відновлюваних способів захисту необхідно дотримуватись диференційованого підходу щодо майнової та моральної шкоди. Майнова шкода, завдана неправомочним комерційним використанням ознак особистості померлої особи, має бути відшкодована її правонаступникам [5], проте моральна шкода може бути компенсована лише особі, якій було завдано шкоду, а її родичі не мають права отримання такої компенсації [8, с. 114]. Тому в контексті посттанативного захисту родичі померлої особи можуть звертатися до суду з вимогою про компенсацію моральної шкоди, лише якщо така шкода завдана їм особисто, внаслідок завданих їм страждань, пов'язаних із порушенням посттанативних особистих немайнових прав. По-п'яте, посттанативні права характеризуються темпоральними рамками свого захисту. Безумовно, що посттанативні права не можуть охоронятися безстроково, більше того, потреба в їх захисті з часом зменшується у зв'язку із згасанням суспільної пам'яті та інтересу. Разом з тим визнається, що неможливо встановити загальний строк посттанативного захисту, який повинен визначатися з урахуванням обставин кожної конкретної справи, а саме: глибини втручання, ступеня відомості померлої особи тощо [6, с. 182]. Зокрема, Федеральний Верховний Суд у рішенні по справі Еміля Нольде зазначив, що неможливо встановити фіксовані часові рамки посттанативного захисту особистих немайнових прав. Оскільки Нольде належить до найвідоміших німецьких художників-експресіоністів, а також враховуючи тяжкість порушення, суд визнав, що посттанативне право не припинилось, незважаючи на те, що минуло понад тридцять років після його смерті. Одночасно посттанативний захист комерційних інтересів, пов'язаних із загальним особистим немайновим правом, не може перевищувати в часі посттанативний

захист немайнових інтересів [5]. При цьому межі захисту окремих посттанативних прав знаходять своє легальне встановлення на законодавчому рівні. Наприклад, право родичів померлої особи надавати згоду на використання зображення останньої обмежується строком в десять років після її смерті відповідно до ст. 22 Закону Федеративної Республіки Німеччина про охорону творів.

США також відомий посттанативний захист особистісної сфери фізичної особи, але при цьому по-різному підходять до права на приватність та права на комерційне використання ознак особистості. Право на приватність, будучи особистісним, припиняється в момент смерті носія та не переходить в порядку правонаступництва. Тому з урахуванням того, що тільки живі можуть відчувати біль та страждання, позов про захист від поширення інформації про померлу особу можуть пред'явити її родичі лише за умови, якщо таке поширення становить втручання в їх (родичів) приватне життя [6, с. 195–196]. Право комерційного використання ознак особистості окрім сингулярного допускає також і універсальне правонаступництво внаслідок смерті фізичної особи. Хоча питання щодо посттанативного захисту даного права залишається широко обговорюватися в науковій літературі, а судова практика протягом розвитку не завжди відзначалась однозначністю [9, с. 81], все ж таки найпоширенішим є твердження про можливість переходу права на комерційне використання ознак особистості в порядку спадкування. Вперше право спадкоємців на комерційне використання ознак особистості померлого спадкоємця було захищено судом у 1979 році у справі Лугоші проти Юніверсал Пікчерз [10]. У подальшому судова практика розширила посттанативний захист не тільки на спадкоємців, а й на осіб, які за життя фізичної особи отримали дозвіл на використання ознак її особистості. Обґрунтовується застосоване правило тим, що: воно забезпечує свободу заповіту; попереджує безпідставне збагачення; сприяє сподіванням фізичної особи передати нащадкам створену чи набуту майнову цінність; забезпечує інтереси осіб, які отримали дозвіл на використання ознак іншої особистості; охороняє суспільний інтерес у правдивому відображенні протегування відповідних товарів, робіт чи послуг [11]. Слід відмітити значну варіативність у нормативному закріпленні права комерційного використання ознак особистості в кожному конкретному штаті. Зокрема, в окремих штатах взагалі не визнається перехід в порядку спадкування права на комерційне використання ознак особистості (ст. 5 Закону Нью-Йорка про права особи) [12]; більшість штатів закріплює обмежений строком посттанативний захист права комерційного використання ознак особистості (100 років після смерті фізичної особи – штат Індіана [13], 70 років – штат Каліфорнія [14], 50 років – штат Невада [15], 10 років – штат Вашингтон [16]); в одиничних випадках посттанативний захист вказаного права обмежується часом існування використання самої комерційної цінності ознак особистості (штат Теннесі [17]).

Необхідно відмітити, що праву Великої Британії не відомий захист посттанативних особистих немайнових прав фізичних осіб [18], що, безумовно, повинно бути враховано при вирішенні спорів, що виникають з відносин з іноземним елементом. Наприклад, Апеляційний суд дев'ятого округу США відмовив у задоволенні позову представників Меморіального фонду принцеси Уельської Діани про за-

хист посттанативного права комерційного використання ознак особистості принцеси Діани від неправомірного продажу ювелірних прикрас, дитячих іграшок та інших товарів з використанням імені та зображення Діани на тій підставі, що Велика Британія, останнє місце проживання Діани, не визнає посттанативних особистих немайнових прав [19].

Вітчизняна цивілістика також не залишила поза увагою існування посттанативних особистих немайнових прав, при цьому останні пропонується розглядати як різновид окремих особистих немайнових прав [20, с. 525–534], тобто таких прав, які належать не кожній фізичній особі, а лише окремим із них в силу певного юридичного факту (юридичного складу). Цілком підтримуючи охарактеризований системний підхід, вважаємо за можливе висловити окремі міркування з цього приводу. Насамперед звертає на себе увагу той факт, що захист особистих немайнових прав, які ніби «переживають» своїх носіїв та продовжують існування після їх смерті, стосується як окремих особистих немайнових прав (наприклад, які виникають у сфері інтелектуальної діяльності, медичних відносин), так і загальних (приміром, які забезпечують індивідуалізацію, соціальний статус фізичної особи). Тому вважаємо, що поряд із посттанативними правами як окремими особистими правами слід виділити ширше за своїм змістом поняття – посттанативний захист, тобто як цивільно-правовий захист особистісної сфери фізичної особи після її смерті, який би стосувався як загальних, приміром, прав на честь та репутацію, особисті папери, індивідуальність, так і окремих особистих немайнових прав, наприклад, у сфері інтелектуальної власності, медичних відносин, якщо це обумовлено природою останніх.

Найбільш проблемне питання, пов'язане з посттанативним захистом, стосується його темпоральних рамок. Ні вітчизняна доктрина, ні зарубіжний досвід не дає з цього приводу єдиної та однозначної відповіді. Можна виділити три підходи. Перший – встановлення чітко визначеного строку існування посттанативних особистих немайнових прав, який починає свій перебіг з моменту смерті фізичної особи. Другий – підтримується окремими вітчизняними вченими, які пропонують обмежувати строк захисту посттанативних прав часом існування суб'єкта таких прав, тобто життя родичів померлої особи [20, с. 533]. Третій – заперечення можливості та необхідності встановлення загальних темпоральних рамок, натомість строк існування посттанативних особистих немайнових прав повинен визначатися з урахуванням обставин кожного конкретного випадку. З цього приводу вважаємо, що при визначенні часових рамок посттанативного захисту слід підходити диференційовано: добра пам'ять про померлого та інші немайнові інтереси, пов'язані з померлою особою, повинні захищатися протягом усього життя родичів померлого; для посттанативного захисту майнових інтересів щодо комерційного використання ознак померлої особистості слід встановити максимальну граничну межу, яка може бути зменшена судом у випадку втрати комерційної цінності такого використання (наприклад, ім'я померлої особи стало настільки широко вживаним, що перетворилось на загальне ім'я, чи навпаки, пам'ять про померлу особу у суспільстві настільки зменшилась, що використання ознак її особистості в очах громадськості з нею вже не асоціюється).

Таким чином, у праві Франції, Німеччини, США та Великої Британії визнається необхідність захисту особистісної

немайнової сфери фізичної особи після її смерті, але межі такого захисту різні. Так, у праві Франції, Німеччини посттанативні права своїм змістом охоплюють як добру пам'ять померлого, так і можливість комерційного використання ознак особистості. Натомість у США після смерті особистості захищається лише право комерційного використання ознак особистості, а Великій Британії взагалі не відомі посттанативні особисті немайнові права. Темпоральні межі такого захисту залишаються дискусійним питанням, а тому потребують подальшого доктринального дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Gigante A. Ice patch on the information superhighway: foreign liability for domestically created content / Alexander Gigante // *Cardozo Arts and Entertainment Law Journal*. – 1996. – Vol. 14. – Is. 3. – P. 523 – 562.
2. Beverley-Smith H. *Privacy, Property and Personality: Civil Law perspectives on Commercial Appropriation* / H. Beverley-Smith, A. Ohly and A. Lucas-Schloetter. – New York : Cambridge University Press, 2005. – 245 p.
3. *Cass. civ. 27 mai 1997 (JCP 1977. II. 22894)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.utexas.edu/law/academics/centers/transnational/work_new/french/case.php?id=1240.
4. *BVerfG, 24 February 1971, BVerfGE 30, 173 – Mephisto* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.ed.ac.uk/ahrc/personality/gercases.asp#Mephisto>.
5. *BGH I ZR 49/97* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.utexas.edu/law/academics/centers/transnational/work_new/german/case.php?id=726.
6. Rösler H. *Dignitarian Posthumous Personality Rights – An Analysis of U.S. and German Constitutional and Tort Law* / Hannes Rösler // *Berkeley Journal of International Law*. – 2008. – Vol. 26:1. – P. 153 – 205.
7. Шрамм Х.-Й. *Общее личное право и возмещение нематериального вреда в немецком праве / Х.-Й. Шрамм // Личные неимущественные права: проблемы теории и практики : сб. статей и иных материалов / Под ред. Р. А. Стефанчука. – К. : Юринком Интер, 2010. – С. 103 – 118.*
8. Böttner G. *Protection of the Honour of Deceased Persons – A Comparison Between the German and the Australian Legal Situations* / Götz Böttner // *Bond Law Review*. – 2001. – Vol. 13. – Is. 1. – P. 109 – 135.
9. Kwall R. *The Right of Publicity vs. The First Amendment: A Property and Liability Rule Analysis* / Kwall Roberta Rosenthal // *Indiana Law Journal*. – 1994. – Vol. 70. – P. 47 – 116.
10. *Lugosi v. Universal Pictures Cal 603 P 2d 425 (1979)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rightofpublicity.com/pdf/cases/lugosi.pdf>.
11. *State of Tennessee, ex rel The Elvis Presley International Memorial Foundation v. Crowell 733SW 2d 89 (1987)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.preslaw.net/stateexrelpimfvcrowell.pdf>.
12. *New York Civil Rights Law* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://public.leginfo.state.ny.us/LAWSSEAF.cgi?QUERYTYPE=AWS+&QUERYDATA=@SLCVR0A5+&LIST=LAW+&BROWSER=BROWSER+&TOKEN=00378660+&TARGET=VIEW>.
13. *Ind. Code sec. 32-36-1-8* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov/legislative/ic/code/title32/ar36/ch1.html>.
14. *The Civil Code of the State of California: Adopted March 21, 1872* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leginfo.ca.gov/cgi-bin/displaycode?section=civ&gro up=03001-04000&file=3344-3346>.
15. *Nevada Revised Statutes* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leg.state.nv.us/NRS/NRS-597.html#NRS597Sec770>.
16. *Revised Code of Washington* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apps.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=63.60.040>.
17. *Tennessee Code Annotated* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rightofpublicity.com/statutes/tennessee>.
18. *Jennings J. The right of publicity and cyberspace* / Jonathan S. Jennings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pattishall.com/pdf/Publicity-Cyberspace.pdf>.
19. *Cairns v. Franklin Mint Co., 292 F.3d 1139 (9th Cir. 2002)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ftp.resource.org/courts.gov/c/F3/292/292.F3d.1139.00-56796.00-56217.html>.
20. Стефанчук Р. О. *Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): монографія / Р. О. Стефанчук. – Хмельницький : Видавництво Хмельницького ун-ту управління та права, 2007. – 626 с.*

Research deals with comparative law research the Protection of the Personal Non-Property Rights of Natural Person. The features of post-mortem personal non-property rights of natural person in the law of France, Germany, USA and Great Britain are characterized. The scientific approaches of defining the temporary limits of the post-mortem protection of the personal non-property rights of natural person are analysed.

Статья посвящена сравнительно-правовому исследованию посттанативной защиты личных неимущественных прав физических лиц. Охарактеризованы особенности посттанативных личных неимущественных прав физических лиц в праве Франции, Германии, США и Великобритании. Проанализированы научные подходы определения темпоральных пределов посттанативной защиты личных неимущественных прав физических лиц.

ЧИ ВАРТО РЕЄСТРУВАТИ ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА США

Новосельцев І. І.,

науковий співробітник відділу міжнародного приватного права

і порівняльного правознавства НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

У статті проведено аналіз та надано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України у сфері захисту авторського права і суміжних прав в аспекті судових витрат та відшкодування шкоди, нанесеної власникам майнових прав на об'єкти авторського права та суміжних прав на основі досвіду іноземних країн, зокрема США.